

Ümman AĞAMALIYEV

AMEA-nin Hüquq və insan haqları institutunun dissertantı,

Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasının üzvü,

Milli Aviasiya Akademiyasının müəllimi

Umman.agamali@gmail.com

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ELEKTRON HÖKÜMƏTİN İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ VƏ İNKİŞAFIN BEYNƏLXALQ VƏ YERLİ DƏYƏRLƏNDİRMƏ MEYARLARI

Açar sözlər: e-hökumət, e-dövlət, dövlət idarəetməsi, dövlət idarəetməsinin təşkili.

Ключевые слова: электронное правительство, электронное правительство, государственное управление, организация государственного управления.

Key words: e-government, e-government, public administration, organization of public administration.

“**E**lektron hökumət” anlayışı dövlət idarəetməsinin müasirləşdirilməsi məqsədlərinə uyğun olaraq dövlət idarəetməsində “elektron hökumət”in formalaşması və fəaliyyət göstərməsi proseslərinin başa düşülməsi yolları ilə rəhbər ideyalar, fundamental müddəalar ilə qarşılıqlı əlaqəsini və bir-birindən asılı baxışlar sistemini ifadə edir. Fikrimcə elektron hökumətə tərəfimizdən bu cür anlayış verilməsi müasir dövrün tələblərini əks etdirməklə yanaşı, həm də mövcud reallığı da əks etdirmiş olmuşdur.

İKT-dən aktiv istifadə ehtiyacı həm də dövlət xidmətlərinin istifadəçilərinin (vətəndaşların və kommertiya təşkilatlarının) hakimiyyət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqədə olan interaktiv xidmətlərə tələbatının artması ilə bağlıdır. Nəticədə bürokratik aparatın və siyasi sistemin işləmə mühiti dəyişir, özəl sektorda ən son informasiya texnologiyalarının sürətlə tətbiqi baş verir. Hökumətlər bu proses-

də kənar müşahidəçi qismində uzun müddət qala bilmir və həm idarələrarası qarşılıqlı fəaliyyətə, həm də dövlət xidmətlərinin istifadəçilərinə olan yanaşmalarını dəyişməyə məcbur qalırlar.

Azərbaycan Respublikasında elektron hökumətin inkişafı istiqamətlərindən danışarkən mütləq şəkildə e-hökumətin formalaşdırılması sahəsində ilk normativ akt kimi “Azərbaycan Respublikasında 2010-2011-ci illərdə “Elektron hökumət”in formalaşdırılması üzrə Fəaliyyət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 14 may 2010-cu il tarixli, 136s sayılı sərəncamını hesab etmək olar [1]. Sərəncama əsasən Azərbaycan Respublikasında 2010-2011-ci illərdə “Elektron hökumət”in formalaşdırılması üzrə fəaliyyət planı təsdiqlənmiş və fəaliyyət planı üzrə əlaqələndirici orqan kimi Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyaları Nazirliyi müəyyən edilmişdir. Sərəncamda e-hökumətə belə anlayış verilmişdir: Dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin və operativliyinin yüksəldilməsi, əhali, biznes qurumları ilə, həmçinin öz aralarında əlaqələrin asanlaşdırılması və sərbəstləşdirilməsi məqsədilə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə edilməsi başa düşülür.

BMT-nin 2008-ci il üçün olan “E-hökumət hazırlığı” hesabatında Azərbaycan 182 ölkə arasında 89-cu yeri tutmuşdur və bu göstərici vəziyyəti əyani nümayiş etdirir.

“E-hökumət”in formalaşdırılması üzrə respublikada aparılan fəaliyyətin əsası 2003-cü ildə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)” ilə qoyulmuşdur.

Həmin dövrdən sonrakı illərdə müxtəlif sahələrin inkişaf etdirilməsi üzrə qəbul edilmiş çoxsaylı Dövlət Proqramlarında İKT-nin tətbiqinə, sahədə idarəetmənin səmərəliliyinin, göstərilən xidmətlərin daha keyfiyyətli təşkilinə yönəlmiş məqsədyönlü tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur. Bu işlər kompleks şəkildə bir-birini tamamlayaraq, az bir vaxtda dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri səviyyəsinə yüksəlmək üçün müəyyənləşdirilmiş strategiyaları təşkil edir.

Dünya Bankının “Doing Business 2009” hesabatında Azərbaycan, İKT-nin tətbiqi də daxil olmaqla, idarəetmə və biznesin aparılması sahəsində həyata keçirdiyi islahatlara görə dünya üzrə ən qabaqcıl islahatçı kimi qiymətləndirilmişdir. Sahibkarlıq fəaliyyəti subyektlərinin dövlət qeydiyyatının avtomatlaşdırılması bu nəticəyə nail olunması üçün başlıca amil olmuşdur və bu nümunə “e-hökumət” həllərinin daxili imkanlarını nümayiş etdirir.

Son illərdə qəbul edilmiş qanunvericilik aktları müasir tələblərə uyğun “e-hökumət”in formalaşdırılması üçün vacib olan əsas məsələləri özündə əks etdirmiş və onların həyata keçirilməsi üçün hüquqi çərçivəni müəyyənləşdirmişdir. “Telekommunikasiya haqqında”, “Elektron imza və elektron sənəd haqqında”, “İnformasiya əldə etmək haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında”, “Biometrik informasiya haqqında” qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının qanunlarında, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Vergilər Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarında, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarlarında və digər əlaqəli normativ aktlarda edilmiş əlavələr və düzəlişlər “e-hökumət” həllərinin tətbiqi üçün şərait yaratmışdır.

Daha sonra informasiya cəmiyyətinin qurulması yolunda daha bir addım atılmış və “Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli

Strategiya”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 02 aprel 2014-cü il tarixli, 359 sayılı sərəncamı imzalanmışdır [2]. Strategiyada bir sıra məqamlar önə çəkilir. Belə ki, İKT respublikanın davamlı və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi, intellektual potensialının gücləndirilməsi, biznesin irəliləməsi, korrupsiya ilə mübarizə, yoxsulluq və işsizliyin azaldılması, cəmiyyətdə şəffaflığın və demokratiyanın inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli vasitə olaraq qəbul edilir. Dövlət idarəçiliyi, təhsil, səhiyyə, biznes, bank işi və digər sahələrdə yeni dəyərlər yaradan İKT ictimai-iqtisadi münasibətlərin vacib tərkib hissəsinə çevrilmişdir.

İnternet mediasının inkişafı, internetdə fikir və söz azadlığının mövcudluğu, elektron qəzet və jurnalların, xarici və daxili sosial şəbəkələrin geniş yayılması İKT-nin cəmiyyətə verdiyi yeni imkanlardır.

Görülən işlərin davamı kimi, ölkədə “Elektron hökumət”in inkişafı, “rəqəmsal hökumət”ə keçidin təmin edilməsi, dövlət qurumlarının informasiya texnologiyalarına, elektron xidmətlərin yaradılmasına və göstərilməsinə tələb olunan dövlət xərclərinin optimallaşdırılması, informasiya sistemlərinin fəaliyyətinin daha müasir standartlar əsasında keyfiyyətli, dayanıqlı və təhlükəsiz infrastrukturda təşkilinin təmin edilməsi, vətəndaşların bu imkanlardan sərbəst istifadəsi məqsədilə “bulud” texnologiyasının tətbiqi məqsəduyğundur.

Dövlət informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının formalaşdırılması, saxlanması, aparılması və inteqrasiyasının effektiv təşkili yolu ilə dövlət idarəçiliyində xərclərin azaldılması və dövlət qurumları arasında koordinasiyanın yüksəldilməsi “Hökumət buludu”nun (G-cloud) yaradılmasını zəruri etmişdir. Bu məqsədlə “Hökumət buludu”nun (G-cloud) yaradılması və “bulud” xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikasının 03 iyun 2019-cu il tarixli, 718 sayılı fərmanı imzalanmışdır [3]. Fərmana əsasən “Hökumət buludu” (G-cloud) Konsepsiyası” təsdiq edilmiş və “Hökumət buludu” (G-cloud) Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin Data Mərkəzinin infrastrukturunda yaradılmışdır.

Elektron hökumətin formalaşdırılması sahəsində daha bir mühüm addım “Dövlət informasiya sistemlərinin və ehtiyatlarının “Hökumət buludu”na Keçid Planı”nın təsdiq edilməsi və “Hökumət buludu” ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 29 oktyabr 2020-ci il tarixli, 428 sayılı sərəncamı olmuşdur [4]. Sərəncama əsasən “Hökumət buludu”nun operatoru tərəfindən inventarizasiya aparılması məqsədilə komissiya yaradılmış, sorğular və təlimat hazırlanmışdır. Böyük iş həcmi nəzərə alaraq “Hökumət buludu”nun operatoru tərəfindən İcra qrupu yaradılmış, komissiya üzvləri və ekspertlər bu işlərə səfərbər edilmişdir.

Sadalanın normativ aktlarla Azərbaycan Respublikasında elektron hökumətin inkişaf istiqamətlərini müəyyən edən sənədlərlə məhdudlaşdırmaq düzgün deyil. Belə ki, respublikamızda elektron hökumətin inkişaf etdirilməsi üçün digər normativ aktlarda qəbul olunmuşdur. Onlara misal kimi, “Elektron icra” informasiya sistemi haqqında əsasnamənin [5], “Elektron notariat” informasiya sistemi haqqında əsasnamənin [6] təsdiqi haqqında Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarını, Dövlət orqanlarında (qurumlarında) daxili idarəetmə proseslərinin elektronlaşdırılması tədbirləri haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin fərmanını [7], “Fərdi elektron pəncərə” elektron məlumat sistemindən istifadə qaydaları barədə inzibati rəqlament”in və “Fərdi elektron pəncərə” elektron məlumat sisteminə daxil ediləcək məlumatların və məlumatları təqdim etməli olan qurumların siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə nazirliyinin kollegiyasının qərarını [8] göstərmək olar.

Yuxarıda yazılanları nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasında elektron hökumətin yerli səviyyədə dəyərləndirilməsinə diqqət yetirmək lazımdır. Məlumat üçün qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli 706 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi haqqında Əsasnamə”nin 2.1.7, 3.1.10.3, 4.1.5, 4.1.6, 4.1.7-ci bəndlərinə və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və

Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (bundan sonra Dövlət Agentliyi) 2016-cı il 4 noyabr tarixli, 1/1-07 nömrəli kollegiya qərarı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət orqanlarında elektron xidmətlərin və informasiya sistemlərinin qiymətləndirilməsi Qaydaları” na uyğun olaraq, Dövlət Agentliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 17 oktyabr tarixli 235 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Elektron xidmət növlərinin Siyahısı”na daxil edilmiş xidmətlərin qiymətləndirilməsi həyata keçirilmişdir.

Qiymətləndirmə qanunçuluq, obyektivlik, şəffaflıq və peşəkarlıq prinsipləri əsasında dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin elektron formada təşkili vəziyyətinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə həmin orqanların xidmət prosesinin və elektron xidmətlərin göstərilməsinin cari vəziyyətinin öyrənilməsi, məlumatların toplanılması, sistemləşdirilməsi, parametrlər üzrə yoxlanılması və təhlili istiqamətində aparılmışdır.

Aparılmış qiymətləndirmələr çərçivəsində dövlət orqanlarının rəsmi internet informasiya ehtiyatlarında olan “Dövlət xidmətləri” bölməsi üzərindən elektron xidmətlərin göstərilmə vəziyyəti barədə məlumatlar toplanılmış, sonra isə elektron xidmətlərin keyfiyyətli və davamlı göstərilməsi üçün zəruri olan texniki imkanların öyrənilməsi məqsədilə yerində baxış həyata keçirilmişdir.

Qiymətləndirmə zamanı elektron xidmətlərin təşkili və göstərilməsi ilə bağlı mövcud vəziyyət öyrənilmiş, hazırlanmış rəylərdə çatışmazlıqlar qeyd olunmuş və hər bir orqana çatışmazlıqların aradan qaldırılması ilə bağlı təkliflər verilmişdir.

Dövlət Agentliyi tərəfindən elektron xidmətlərin qiymətləndirilməsi 2013-cü ildə 40 mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının göstərdiyi 439 xidmət üzrə, 2014-cü ildə 41 dövlət orqanının göstərdiyi 438 xidmət üzrə, 2015-ci ildə 39 dövlət orqanının göstərdiyi 438 xidmət üzrə, 2016-cı ildə 34 dövlət orqanının göstərdiyi 444 xidmət üzrə, 2017-ci ildə 30 dövlət orqanının göstərdiyi 404 xidmət üzrə, 2018-ci ildə 29 dövlət orqanının göstərdiyi 410, 2021-ci ildə 30 dövlət orqanının, 79 Yerli İcra Hakimiyyəti Orqanları, 3 Digər büdcə təşkilatları, 27 Hüquqi şəxslər göstərdiyi ümumi 494 xidmət üzrə qiymətləndirmə həyata keçirilmişdir.

Qiymətləndirmə çərçivəsində hər bir dövlət

orqanı tərəfindən həyata keçirilən elektron xidmətlər haqqında həmin orqanın rəsmi internet informasiya ehtiyatlarında olan “Dövlət xidmətləri” bölməsində mövcud olan, o cümlədən yerində baxış zamanı toplanmış məlumatlar İşçi qrupu tərəfindən təhlil olunmuş, “Elektronlaşma və əlaqəlilik səviyyəsi”, “İnformasiya açıqlığı və əldə olunma (giriş) səviyyəsi”, “İstifadə rahatlığı səviyyəsi” me-

yarları üzrə qiymətləndirmələr aparılmışdır. Qiymətləndirmə dövründə elektron formada həyata keçirilən xidmətlərin təşkili və göstərilmə səviyyəsi aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

Xidmətlərin elektronlaşdırılması ilə bağlı ümumi vəziyyət aşağıdakı kimi illər üzrə müəyyənləşdirilmişdir:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2021*
Qiymətləndirmə aparılmış dövlət orqanlarının sayı	40	41	39	34	30	29	28
Xidmətlərin sayı	439	438	438	444	404	410	273
Elektronlaşdırılmış	305	341	354	351	330	345	164
Elektronlaşdırılmamış	134	97	84	71	74	65	109

Qiymətləndirmə dövründə elektron formada həyata keçirilən xidmətlərin təşkili və göstərilmə səviyyəsi aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2021*
“Qeyri-kafi”	5	55	67	30	19	76	39
“Kafi”	83	72	54	58	51	45	33
“Yaxşı”	142	100	105	109	105	102	53
“Əla”	75	114	128	154	155	122	39

* 2021-ci ildə keçirilmiş qiymətləndirmədə bütün deyil seçilmiş dövlət orqanları (xidmətlər) iştirak etmişlər

Azərbaycan Respublikasında elektron hökumətin inkişafının Beynəlxalq səviyyədə dəyərləndirmə meyarlarından danışarkən mütləq şəkildə BMT-nin bu sahədə mövcud olan yanaşmasından bəhs etmək lazımdır.

Elektron hökumət alətlərinin tətbiqində mövcud tendensiyaları təhlil etmək üçün BMT tərəfindən müvafiq metodologiya hazırlanmış və bu gündə bütün dünya dövlətləri həmin metodologiyadan yararlanmaqdadırlar. BMT-nin İqtisadi və Sosial Məsələlər Departamenti tərəfindən təklif olunan Elektron Hökumətin İnkişafı İndeksi (bundan sonra “EGDİ”) milli İKT siyasətinin effektivliyinin ən mötəbər göstəricilərindən birinə çevrilmişdir.

2014-cü il BMT-nin İcmal Hesabatında elektron hökumət dedikdə “dövlət orqanları tərəfindən informasiya texnologiyaların istifadəsi və tətbiqi üçün dövlət idarəetməsində məlumatların və in-

formasiyaların effektiv idarə edilməsi proseslərin və prosedurların optimallaşdırılması və inteqrasiyası, dövlət tərəfindən təklif edilən xidmətlərin göstərilməsinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və insanları siyasi qərarların qəbulu prosesinə cəlb etmək üçün kommunikasiya kanallarının genişləndirilməsi” başa düşülür [9].

EGDİ formalaşdırılması zamanı 3 əsas və 1 əlavə istiqamət üzrə müvafiq məlumatlar toplanır.

Birincisi, Onlayn Xidmət İndeksi (OSİ) ölkənin e-hökumət veb-saytlarının, təhsil, əmək, sosial xidmətlər, səhiyyə iqtisadiyyatı və ətraf mühit kimi əlaqəli portallarının yetkinliyini qiymətləndirir.

İkincisi, Telekommunikasiya İnfrastruktur İndeksi (Tİİ) ölkənin telekommunikasiya infrastrukturuna beş faktor əsasında reyting verir: İnternet müştəriləri, sabit telefon xətləri, smartfon abunəçiləri, sabit internet abunələri və sabit genişzolaqlı xidmətlər.

Nəhayət üçüncü, İnsan Kapitalı İndeksi (HCI) yetkinlik yaşına çatmışların savadlılıq səviyyələri və regionda təhsilə cəlb olunma meyarları ilə ölçülür.

Bundan əlavə, BMT BMT-nin E-Hökumət Tədqiqatına əlavə indeks kimi e-İştirak indeksini (EPI) yaratmışdır. EPI hökumətlərə insanlara məlumat verməkdə kömək etmək üçün onlayn resurslardan istifadə üzərində cəmləyərək sorğunun əhatə dairəsini genişləndirir.

EPI zamanı üç elementə diqqət yetirir:

(1) Elektron məlumat: İctimai məlumatı təmin etməklə və tələb olunan məlumatlara çıxış yolu ilə vətəndaşların cəlb edilməsinə imkan yaratmaq;

(2) Elektron məsləhətləşmə: dövlət siyasətləri və xidmətləri ilə bağlı rəy və müzakirələrdə iştirak

üçün vətəndaşların cəlb edilməsi;

(3) Elektron qərarların qəbulu: Qaydaların (siyasətlərin) və xidmətlərin birgə istehsalı üçün bəzi variantları birgə inkişaf etdirməklə vətəndaşların hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi.

Beləliklə, EDGİ və onun əsas komponentləri yalnız ölkənin elektron hökumətinin xidmətlərinin yetkinliyini deyil, həm də üzv dövlətlərin həm telekommunikasiya infrastrukturunu, həm də vətəndaşlara təklif olunan onlayn xidmətlərdən istifadə imkanlarını qiymətləndirmək üçün də nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası üçün nəzərdə tutulmuş və orta hesabla təxminən 2 ildən bir keçirilən statistik məlumatlar aşağıdakı kimidir¹.

Azərbaycan / Azerbaijan	2020	2018	2016	2014	2012	2010	2008	2005	2004	2003
EGDİ rank / EGDİ səviyyəsi	70	70	56	68	96	83	89	101	89	94
EGDİ value / EGDİ qiyməti	0.71	0.66	0.63	0.55	0.50	0.46	0.46	0.38	0.39	0.36
E-Participation Index rank / E-İştirak İndeksi səviyyəsi	73	79	47	77	89	68	49	129	123	123
E-Participation Index value / E-İştirak İndeks qiyməti	0.69	0.68	0.68	0.43	0.13	0.17	0.25	0.02	0.02	0.02
Online Service Index value / Onlayn xidmət indeksi	0.71	0.73	0.68	0.43	0.37	0.32	0.39	0.18	0.20	0.13
Telecommunication Infrastructure Index value / Telekommunikasiya İnfrastruktur İndeksi	0.65	0.51	0.49	0.46	0.30	0.13	0.11	0.07	0.08	0.08
Human Capital Index value / İnsan Kapitalı İndeksi	0.77	0.74	0.72	0.75	0.83	0.92	0.88	0.88	0.88	0.88

EGDİ-dən göründüyü kimi Azərbaycan Respublikası dinamik şəkildə 2003-cü ildən bəri xeyli irəliləmişdir. 2003-cü ildə 94-cü, 2020-ci ildə isə 70-ci yeri görürkən ilkin fikir o qədər də böyük olmayan cəmi 20 yer irəliləməsinin mümkünlüyü gözə çarpar, lakin bu zaman əsas məqam nəzərdən qaçırılır. Belə ki, 2003 və 2020-ci illər arasında EGDİ indeksi 0.36-dan 0.71 qalxmış, yəni 2 dəfə artmışdır.

Bundan başqa BMT-nin müvafiq metodologiyasında ölkələrlə yanaşı regionların orta statistik

göstəricilərini də görmək mümkündür. Qeyd etmək yerinə düşər ki, 2018-ci ildən bu günə qədər BMT tərəfindən şəhərlər üzrə də Yerli Onlayn Servis İndeksi (Local Online Services Index-LO-Sİ) üzrə qiymətləndirmə aparılmışdır. Qiymətləndirmədə bütün şəhərlər deyil məhz göstəriciləri yüksək olan şəhərlər iştirak etmişdir. Məsələn Qafqaz ölkələrindən yalnız Bakı şəhəri 2020-ci ildə qiymətləndirməyə daxil edilmiş və dünya şəhərləri arasında 0.2250 indekslə 64-cü yerdə qərarlaşmışdır [10]. Qonşu dövlətlərdən nə Gürcüs-

tan, nə də Ermənistan şəhərləri qiymətləndirməyə ümumiyyətlə daxil edilməmişdir. Rusiya Federasiyasının Moskva şəhəri, İran İslam Respublikasının Tehran şəhəri və Türkiyə Respublikasının İstanbul şəhəri qiymətləndirmədə iştirak etmiş və müvafiq olaraq 6-cı, 75-ci və 12-ci yerdə qərarlaşmışlar. Göründüyü kimi Bakı şəhəri Tehran şəhərini onlayn xidmətlərinin indeksinə əsasən xeyli geridə qoymuşdur. Ümumiyyətlə bəzi böyük dövlətlərlə bir sırada olmaq və bəzən də onları geridə qoymaq Azərbaycan Respublikasında elektron hökuməti inkişafının düzgün istiqamətdə olmasının əyani sübutu kimi qiymətləndirilməlidir.

BMT-nin istifadə etdiyi elektron hökumətin inkişaf səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodologiyası bütövlükdə tədqiqat obyektinə uyğundur və müayinə olunan hadisənin əhəmiyyətli xüsusiyyətlərini əks etdirir. Reytingin keyfiyyəti həm ekspertlərin cəlb etdikləri metodoloji alətin ardıcıl istifadəsindən, həm də siyasi motivlərin və ideoloji əqidələrin onların işinə təsirinə müqavimət göstərə bilməsindən asılıdır. Elektron xidmətlərin göstərilməsi indeksi xüsusilə bir çox suallar yaradır, çünki onun əhəmiyyəti ekspertlər və könüllülər tərəfindən elektron xidmətlərin rahatlığı və əlçatanlığı ilə subyektiv qavrayışla müəyyən edilir. Elmi ədəbiyyatda BMT-yə üzv dövlətlərin beynəlxalq ölçü alətlərinə yönəldilməsinin

cəmiyyətin özünün dövlət xidmətlərində tələbatına zidd olduğuna dair şübhələr ifadə olunur.

Bu cür tənqidlər ölkədə siyasi qərarların qəbulunun xüsusiyyətləri ilə dövlət sektorunda İKT-nin tətbiqi məntiqi arasında asılılıq ehtimalı ilə əsaslandırılır.

Göründüyü kimi beynəlxalq qiymətləndirmənin bəzən mənfəət tərəfləri də mövcud olur. Eyni zamanda qiymətləndirmədə siyasi məqamları da nəzərə almaq lazımdır. Bəzən ayrı-ayrı dövlətlərə fərqli münasibət göstərilir. Son dövrlərdə respublikamızın timsalında bunu əyani şəkildə görmək mümkündür.

Azərbaycan Respublikasının 2020-ci ildə EGDİ səviyyəsi 70-ci yerdə olmasını qənaətbəxş nəticə hesab etmək olar lakin bu sahədə xüsusi irəliləmə mümkündür. Hal-hazırda ölkə olan potensial bunun reallaşdırılması üçün kifayət edir. Bu məqsədlə hesab edirəm ki, bu sahədə qabaqcıl yerlərdə qərarlaşmış ölkələrin təcrübəsi əsas götürülməli və yaxın illər üçün İnnovativ İnkişaf planı hazırlanmalı və qanunvericilik səviyyəsində təsdiqlənməlidir. İnnovativ İnkişaf planının tərkibində əsas məqsəd kimi İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı İndeksi üzrə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq reytingdə dünyanın 20 aparıcı ölkələri arasında olması qəti şəkildə müəyyən edilməlidir.

İstifadə edilmiş mənbələr:

1. <http://www.e-qanun.az/framework/19968>
2. <http://www.e-qanun.az/framework/27456>
3. <http://www.e-qanun.az/framework/42560>
4. <http://www.e-qanun.az/framework/46243>
5. <http://www.e-qanun.az/framework/48388>
6. <http://www.e-qanun.az/framework/48391>
7. <http://e-qanun.az/framework/40383>
8. <http://e-qanun.az/framework/28263>
9. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/11-Azerbaijan>
10. <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/City/id/7-Baku/dataYear/2020>